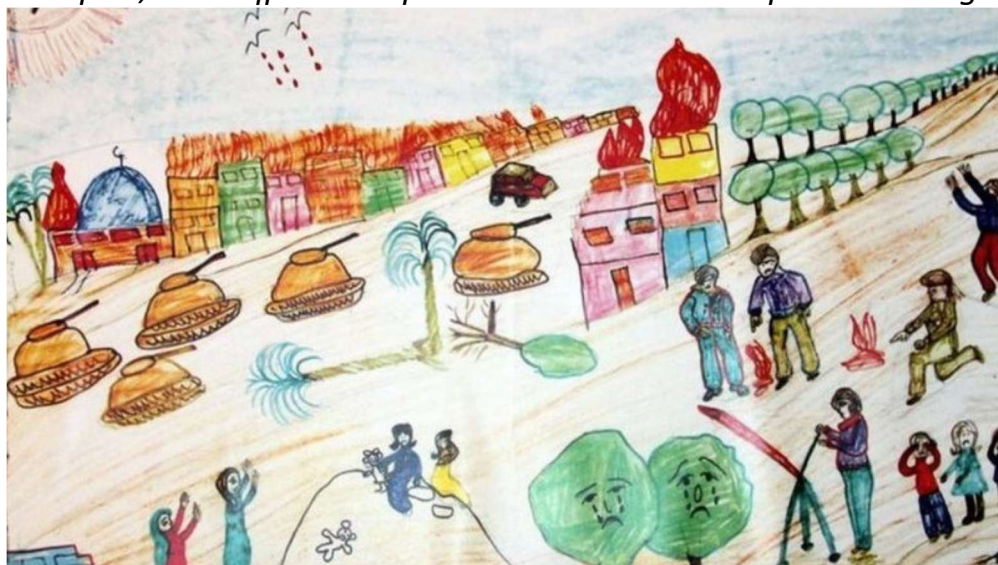

«Τα παιδιά του πολέμου - Τα παιδιά μιας άλλης πραγματικότητας»

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο είναι της Κλινικής Ψυχολόγου Έλσας Μπάρδα, που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.protothema.gr στις 28-04-2018.

Τα ψυχικά τραύματα της παιδικής ηλικίας χαράζονται για πάντα στη μνήμη...

Σε περίπτωση πολέμου γεννιούνται παιδιά που:

- Δεν γνωρίζουν τι θα πει ειρήνη...
- Δεν γνωρίζουν πώς είναι να παίζεις στην αυλή του σπιτιού, χωρίς φόβο...
- Δεν γνωρίζουν την παιδική ανεμελιά...

Η απώλεια έγινε η νέα πραγματικότητα...

Εκείνα τα παιδιά που γνώρισαν την ασφάλεια της ειρήνης, έρχονται αντιμέτωπα με την απώλεια, σε πολλαπλές διαστάσεις π.χ. σχολικό περιβάλλον, φίλοι, ασφάλεια, σταθερότητα, πένθος. Σε έκθεση της UNICEF αναφέρεται ότι τα παιδιά που γεννιούνται σε εμπόλεμη κατάσταση μεγαλώνουν πρόωρα, καθώς ένα στα δέκα αναγκάζεται να εργαστεί, ενώ το 40% των παιδιών στερούνται της βασικής εκπαίδευσης.

Ο φόβος έχει τραγικές συνέπειες...

Σύμφωνα με τους ψυχολόγους ερευνητές, η συνεχόμενη κατάσταση φόβου και αγωνίας που επικρατεί π.χ. με τους βομβαρδισμούς κατά την διάρκεια ενός πολέμου, δημιουργεί την αντίδραση «μάχης ή φυγής», που αποτελεί άμυνα του ανθρώπινου οργανισμού, προκειμένου να προστατευτεί από μια απειλή. Στην περίπτωση του πολέμου, φτάνει στο σημείο να εξελίσσεται ως τοξικό στρες, που ενδεχομένως να έχει μακροπρόθεσμες επιπλοκές σε θέματα υγείας. Σύμφωνα με την Dr Marcia Brophy, ψυχολόγο της φιλανθρωπικής οργάνωσης Save the Children¹, τα παιδιά της Συρίας έρχονται αντιμέτωπα με μία πέραν του φυσιολογικού «στρεσογόνο συνθήκη».

Περισσότερα από 70% των παιδιών, στην έρευνα που διεξήχθη από την οργάνωση Save the Children, εκδήλωσαν τοξικό στρες, ή μετά-τραυματική διαταραχή άγχους, καθώς και διαταραχή ενούρησης, ενώ κάποια παιδιά έγιναν πιο επιθετικά.

Τα ψυχικά τραύματα κατά την διάρκεια της παιδικής ηλικίας σημαδεύουν στον πυρήνα της ανθρώπινης προσωπικότητας και δύσκολα επουλώνονται επαρκώς, χωρίς την βοήθεια ειδικού... Αλήθεια, ποιος είναι αυτός που μπορεί να δώσει εξηγήσεις στις αθώες ψυχές που σημαδεύτηκαν για πάντα, στο τι εστί δίκαιο και τι άδικο και στο γιατί βιώνουν την φρικαλεότητα του πολέμου;

¹ Save the Children : Σώστε τα παιδιά

A1. α . Διαβάστε προσεκτικά το κείμενο και απαντήστε στις παρακάτω προτάσεις, επιλέγοντας Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ). [5 μον.]

1. Τα παιδιά που γεννιούνται σε εμπόλεμες καταστάσεις έχουν φυσιολογική παιδική ηλικία χωρίς ανησυχίες.
2. Σύμφωνα με την έκθεση της UNICEF, το 40% των παιδιών σε εμπόλεμες ζώνες στερούνται της βασικής εκπαίδευσης.
3. Ο φόβος και η αγωνία που προκαλεί ο πόλεμος δεν επηρεάζουν μακροπρόθεσμα την υγεία των παιδιών.
4. Σύμφωνα με την έρευνα της οργάνωσης Save the Children, πάνω από το 70% των παιδιών παρουσίασαν συμπτώματα τοξικού στρες.
5. Τα ψυχικά τραύματα που δημιουργούνται στην παιδική ηλικία μπορούν εύκολα να ξεπεραστούν χωρίς την παρέμβαση ειδικού.

A1. β. Να γράψετε σε ένα σύντομο κείμενο (50 λέξεων) ποια είναι τα αποτελέσματα του πολέμου στα παιδιά. [10 μον.]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A2.α. Αντιστοίχιση λέξεων με συνώνυμα ή ερμηνείες

Αντιστοιχίστε τις λέξεις της Στήλης Α με τη σωστή τους ερμηνεία ή συνώνυμο από τη Στήλη Β.

Στήλη Α (Λέξεις από το κείμενο)**Στήλη Β (Ερμηνεία ή συνώνυμο)**

1. Απώλεια	α. Κατάσταση συνεχούς ανησυχίας και έντασης
2. Τοξικό στρες	β. Καταστροφή, απάνθρωπη ενέργεια
3. Φρικαλεότητα	γ. Ανάγκη να αμυνθεί ή να ξεφύγει κανείς από κίνδυνο
4. Αντίδραση «μάχης ή φυγής»	δ. Η στέρηση κάποιου προσώπου ή αγαθού
5. Μετα-τραυματική διαταραχή άγχους	ε. Σοβαρές ψυχολογικές συνέπειες λόγω έντονης εμπειρίας

A2. β. Δραστηριότητα 2: Συμπλήρωση κενών με σωστές λέξεις

Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες λέξεις από τη λίστα , προσαρμοσμένες όμως σύμφωνα με το νόημα της πρότασης και τη σύνταξη.

Λέξεις: (ψυχή, πόλεμος, ασφάλεια, τραύματα, αγωνία)

1. Τα παιδιά που ζουν σε συνθήκες _____ δεν γνωρίζουν την έννοια της ειρήνης.
2. Τα σημάδια που αφήνει η εμπειρία του πολέμου είναι _____ και δύσκολα επουλώνονται.
3. Η συνεχής αίσθηση _____ και φόβου επηρεάζει την ψυχολογία των παιδιών.
4. Τα παιδιά σε εμπόλεμες ζώνες δεν έχουν το προνόμιο της _____ και της σταθερότητας.
5. Τα _____ τραύματα της παιδικής ηλικίας μπορεί να επηρεάσουν την προσωπικότητα ενός ατόμου για πάντα.

[illegible]

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΕΡΑΤΗΣ (1904-1968)**Το πλατύ ποτάμι**

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το πολεμικό αφήγημα του Γιάννη Μπεράτη «Το πλατύ ποτάμι» (εκδ. ΕΡΜΗΣ, 1992), που αναφέρεται στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940, στον οποίο ο συγγραφέας υπηρέτησε ως εθελοντής.

Κοντεύαμε, φτάναμε πια στην κορφή. Είχαμε αραιώσει και προχωρούσαμε τώρα πιο σιγανά κι όλο σκυφτοί στα δυο. Μα μόλις το πρώτο μουλάρι ξεπρόβαλε, μισό σχεδόν, άρχισε εκείνο το κακό, που δεν ήξερες τι να κάνεις.

Ήταν τυχαίο ή μας είχανε αντιληφθεί; Πέσαμε όλοι μας αμέσως μπρούμυτα χάμω, χώνοντας το κεφάλι μας με την κάσκα όπου βρίσκαμε. Το 'να μουλάρι τρόμαξε, τινάχτηκε κι έριξε κάτω όλο το φορτίο του. Οι οβίδες συνεχώς σκάγανε μπροστά μας, πλάι μας, και μας γιομίζανε χώματα και πέτρες, που κουδουνίζανε σφυριχτά πάνω στο κράνος. Σουρθήκαμε με την κοιλιά λίγο πιο κάτω, ξεφορτώσαμε όπως- όπως τα μουλάρια για να μην πάρουν δρόμο και ξαναριχτήκαμε χάμω. Είχα κουβαριαστεί πίσω απ' έναν διάφανο αγκαθωτό θάμνο, έτσι σαν για κάποια παρηγοριά. Το χειρότερο είναι που κανένας μας δεν ήξερε πού θα είναι το λίγο πιο απυρόβλητο μέρος και δεν τολμούσαμε να κουνηθούμε από τη θέση μας, ξέροντας ταυτόχρονα πως ίσως είναι η χειρότερη που μπορούσαμε να διαλέξουμε. Σκάγανε εκεί στην κορφή, κι ύστερα πιο κάτω, κι όλα τα πράγματα, όπου και να 'πεφτε, υψωνόντουσαν σαν ένας βίαιος μαυροκόκκινος αναποδογυρισμένος κώνος.

Ήμουν κάπως βέβαιος (όσο και μ' όλη τη δύναμη της ελπίδας που προσπαθούσα να επιστρατέψω ν' αντιστέκουμαι) πως αυτή τη φορά δεν υπάρχει σωτηρία. Κι ύστερα μ' έπιανε μια νάρκη, μια τόσο παράξενη νάρκη, έτσι, μου φαίνεται, όπως όταν πρόκειται να πεθάνεις από ψύξη. Είχα κουβαριαστεί, είχα μαζέψει τα γόνατά μου κοντά στο πηγούνι μου και δεν ήθελα τίποτα, μα τίποτ' άλλο, παρά να κοιμηθώ. Όχι, δε σκέφτεσαι τίποτα τη στιγμή του θανάτου, του επερχομένου θανάτου, παρά αυτόν τον ίδιο που όλο πλησιάζει· ούτε καμιά πικρία, ούτε καμιά νοσταλγία νιώθεις για τους άλλους που θα εγκαταλείψεις, έστω και τους πιο αγαπητούς· ούτε καν τους σκέφτεσαι καθόλου - κι είσαι κουβαριασμένος μόνο ΕΣΥ κι απέναντί σου ΕΚΕΙΝΟΣ, που κι αυτόν δεν τον σκέφτεσαι ίσως καθόλου με το μυαλό, αλλά τον νιώθεις μ' όλο το δόλιο το κορμί σου που δε θέλει, που αρνιέται, πάση θυσία, να παραδοθεί.

Ο καταδικασμένος σε θάνατο, λέει ο Δοστογιέβσκυ(=Ρώσος συγγραφέας), σκέφτεται ακριβώς εκείνη τη στιγμή όλα του τ' αγαπητά. Ίσως επειδή ξέρει πως γι' αυτόν δεν υπάρχει πια ελπίδα, ενώ σε σένα, παρ' όλ' αυτά, ως την τελευταία στιγμή, διαφαίνεται κάποια αμυδρή; Δεν ξέρω.

B1. Πού βρίσκονται οι στρατιώτες και ποια είναι η κατάσταση που αντιμετωπίζουν; Πώς αντιδρούν οι στρατιώτες μόλις ξεκινάει ο βομβαρδισμός; [10 μον.]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B2. α. Να εντοπίσεις το είδος του αφηγητή και της αφήγησης (τί ρηματικό πρόσωπο χρησιμοποιεί, συμμετέχει ή δεν συμμετέχει, οπτική γωνία κ.λ.π.) [5 μον.]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B2. β. α) Να εντοπίσετε και να καταγράψετε λέξεις απλές, καθημερινές που χρησιμοποιούνται στο κείμενο εξηγώντας τον ρόλο τους στο ύφος του κειμένου και τι θέλει να δείξει ο συγγραφέας **β)** να εντοπίσετε δύο εικόνες και να εξηγήσετε τον ρόλο τους, πώς επηρεάζουν το κείμενο και τι θέλει να δείξει ο συγγραφέας; [8 μον]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B2. γ. Να εντοπίσεις τι σχήμα λόγου είναι καθεμιά από τις φράσεις παρακάτω [2 μον.]

«όπως όταν πρόκειται να πεθάνεις από ψύξη»

«κουβαριασμένος μόνο ΕΣΥ κι απέναντί σου ΕΚΕΙΝΟΣ»

B3. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

Να υποθέσεις ότι ήσουν μαζί με τον αφηγητή στο μέτωπο την ώρα του βομβαρδισμού. Ποιες θα ήταν οι σκέψεις σου εκείνη την ώρα; Να τις καταγράψεις σε μια σελίδα ημερολογίου .

Μονάδες 25

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features multiple sets of horizontal dashed lines, each set consisting of three lines. These lines are evenly spaced vertically across the entire page, providing a guide for handwriting practice. The background is white, and there are no margins or other markings present.

A1. α . Διαβάστε προσεκτικά το κείμενο και απαντήστε στις παρακάτω προτάσεις, επιλέγοντας Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ).

6. Τα παιδιά που γεννιούνται σε εμπόλεμες καταστάσεις έχουν φυσιολογική παιδική ηλικία χωρίς ανησυχίες. (Λ)
7. Σύμφωνα με την έκθεση της UNICEF, το 40% των παιδιών σε εμπόλεμες ζώνες στερούνται της βασικής εκπαίδευσης. (Σ)
8. Ο φόβος και η αγωνία που προκαλεί ο πόλεμος δεν επηρεάζουν μακροπρόθεσμα την υγεία των παιδιών. (Λ)
9. Σύμφωνα με την έρευνα της οργάνωσης Save the Children, πάνω από το 70% των παιδιών παρουσίασαν συμπτώματα τοξικού στρες. (Σ)
10. Τα ψυχικά τραύματα που δημιουργούνται στην παιδική ηλικία μπορούν εύκολα να ξεπεραστούν χωρίς την παρέμβαση ειδικού. (Λ)

Δραστηριότητα Περίληψης

Ερώτηση: Ποια είναι τα αποτελέσματα του πολέμου στα παιδιά;

Οδηγίες:

Διαβάστε προσεκτικά το κείμενο και γράψτε μια περίληψη 4-5 προτάσεων που να απαντά στην ερώτηση. Προσπαθήστε να διατηρήσετε την ουσία του κειμένου, χωρίς πολλές λεπτομέρειες.

Βοηθητικές ερωτήσεις:

- Τι στερούνται τα παιδιά που ζουν σε πόλεμο;
- Πώς επηρεάζονται ψυχικά και σωματικά;
- Τι λένε οι ειδικοί για τις μακροπρόθεσμες συνέπειες;

Παράδειγμα απάντησης:

Ο πόλεμος στερεί από τα παιδιά την ειρήνη, την ασφάλεια και την παιδική ανεμελιά, φέρνοντάς τα αντιμέτωπα με την απώλεια και την πρόωγη ενηλικίωση. Πολλά αναγκάζονται να εργαστούν και να εγκαταλείψουν το σχολείο. Ο συνεχής φόβος προκαλεί τοξικό στρες, που μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρές ψυχικές διαταραχές, όπως μετατραυματικό άγχος και επιθετικότητα. Οι ειδικοί τονίζουν ότι τα ψυχικά τραύματα της παιδικής ηλικίας δύσκολα επουλώνονται, επηρεάζοντας ολόκληρη τη ζωή των παιδιών.

Στήλη Α (Λέξεις από το κείμενο)

Στήλη Β (Ερμηνεία ή συνώνυμο)

1. Απώλεια	α. Κατάσταση συνεχούς ανησυχίας και έντασης
2. Τοξικό στρες	β. Καταστροφή, απάνθρωπη ενέργεια
3. Φρικαλεότητα	γ. Ανάγκη να αμυνθεί ή να ξεφύγει κανείς από κίνδυνο
4. Αντίδραση «μάχης ή φυγής»	δ. Η στέρηση κάποιου προσώπου ή αγαθού
5. Μετα-τραυματική διαταραχή άγχους	ε. Σοβαρές ψυχολογικές συνέπειες λόγω έντονης εμπειρίας

Απαντήσεις:

1 - δ, 2 - α, 3 - β, 4 - γ, 5 - ε

Δραστηριότητα 2: Συμπλήρωση κενών με σωστές λέξεις

Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες λέξεις από τη λίστα.

Λέξεις: (ψυχικά, πόλεμος, ασφάλεια, τραύματα, αγωνία)

1. Τα παιδιά που ζουν σε συνθήκες _πολέμου_____ δεν γνωρίζουν την έννοια της ειρήνης.
2. Τα σημάδια που αφήνει η εμπειρία του πολέμου είναι __τραυματικά_____ και δύσκολα επουλώνονται.
3. Η συνεχής αίσθηση _αγωνίας_____ και φόβου επηρεάζει την ψυχολογία των παιδιών.
4. Τα παιδιά σε εμπόλεμες ζώνες δεν έχουν το προνόμιο της _ασφάλειας_____ και της σταθερότητας.
5. Τα ____ψυχικά____ τραύματα της παιδικής ηλικίας μπορεί να επηρεάσουν την προσωπικότητα ενός ατόμου για πάντα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ Α3 (μονάδες 25)

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο για το ιστολόγιο της τάξης

Τίτλος – χρήση γ' ρηματικού προσώπου- πληροφοριακό ύφος

Βασικά θεματικά κέντρα :

- ☐ τραυματισμοί, σωματικές βλάβες, απώλεια ζωής συγγενικών τους προσώπων
- ☐ ψυχικά τραύματα, άγχος, ανασφάλεια, φόβος
- ☐ απώλεια παιδικής αθωότητας, επιθετική συμπεριφορά, στρατολόγηση παιδιών
- ☐ παιδική εργασία

☐ εγκατάλειψη πατρίδας- προσφυγιά- περιπλάνηση

☐ αναλφαβητισμός- εγκατάλειψη σχολείου

Στοιχεία του κειμένου προς αξιοποίηση :

☐ Δεν γνωρίζουν πώς είναι να παίζεις στην αυλή του σπιτιού, χωρίς φόβο...

☐ Δεν γνωρίζουν την παιδική ανεμελιά...

☐ ένα στα δέκα αναγκάζεται να εργαστεί, ενώ το 40% των παιδιών στερούνται της βασικής εκπαίδευσης

☐ φτάνει στο σημείο να εξελίσσεται ως τοξικό στρες, που ενδεχομένως να έχει μακροπρόθεσμες επιπλοκές σε θέματα υγείας.

☐ τα παιδιά έγιναν πιο επιθετικά

ΘΕΜΑ Β3 (μονάδες 25)**1. Θέμα αναγνωστικής ανταπόκρισης**

Σκέψεις και συναισθήματα αφηγητή: αγωνία, φόβος, απόγνωση, απελπισία, προσπάθεια επιβίωσης, αντιμέτωπος με το θάνατο, καμιά κακία για τους δικούς του ανθρώπους, μοναξιά. Βασικά σημεία του κειμένου στα οποία μπορεί να στηριχθεί η απάντηση:

☐ Ήμουν κάπως βέβαιος (όσο και μ' όλη τη δύναμη της ελπίδας που προσπαθούσα να επιστρατέψω ν' αντιστέκουμαι) πως αυτή τη φορά δεν υπάρχει σωτηρία ☐ Όχι, δε σκέφτεσαι τίποτα τη στιγμή του θανάτου, του επερχομένου θανάτου, παρά αυτόν τον ίδιο που όλο πλησιάζει· ούτε καμιά πικρία, ούτε καμιά νοσταλγία νιώθεις για τους άλλους που θα εγκαταλείψεις

❑ *κι είσαι κουβαριασμένος μόνο ΕΣΥ κι απέναντί σου ΕΚΕΙΝΟΣ, που κι αυτόν δεν τον σκέφτεσαι ίσως καθόλου με το μυαλό, αλλά τον νιώθεις μ' όλο το δόλιο το κορμί σου που δε θέλει, που αρνιέται, πάση θυσία, να παραδοθεί*

Ο μαθητής στη συνέχεια επισημαίνει εκείνα τα σημεία της περιγραφής του αφηγητή που τον εντυπωσίασαν ή τον συγκίνησαν περισσότερο και αιτιολογεί την απάντησή του (π.χ. η μοναξιά του ήρωα αυτές τις τελευταίες στιγμές πριν τον βρει -αν τον βρει- ο θάνατος, ο φόβος του θανάτου)

ή

2. Θέμα δημιουργικής γραφής

Η αφήγηση θα γίνει σε **α' πρόσωπο** με εξομολογητικό ύφος σε σελίδα ημερολογίου (τόπος και ημερομηνία- Αγαπημένο μου ημερολόγιο)

Ενδεικτική απάντηση :

Αλβανία, Νοέμβριος 1940

Αγαπημένο μου ημερολόγιο,

άλλη μια μέρα που είμαι ζωντανός! Ο χρόνος εδώ μετράει εις βάρος μας. Ήδη έπεσαν τα πρώτα χιόνια και το κρύο είναι αβάσταχτο. Σήμερα ζήσαμε εφιαλτικές στιγμές... Χάσαμε 10 δικούς μας εκεί πάνω στην κορφή. Παντού μυρίζει Θάνατος. Ο θόρυβος, το μπαρούτι, το κόκκινο χιόνι...Είναι παντού. Πάσχιζα να σωθώ, να κρυφτώ, να ξεφύγω από το θάνατο. Είχα κουλουριαστεί σαν παιδί και το μόνο που σκεφτόμουν ήταν πως θα σωθώ. Ήθελα να κοιμηθώ...Να ξεχάσω που βρίσκομαι και τι κάνω. Αλλά ο φόβος δε με άφηνε... Μια μικρή χαράμαδα ελπίδας κάπου κάπου έκανε την εμφάνισή της αλλά πολύ γρήγορα πάλι χανόταν. Το ότι γύρισα πίσω στη βάση ζωντανός ήταν ευτύχημα.

Σε αφήνω τώρα.. Αύριο ξημερώνει μια ακόμη δύσκολη μέρα..__

Κατανόηση Κειμένου – «Το πλατύ ποτάμι» (Γιάννης Μπεράτης)

Ερωτήσεις:

1. **Περιγραφή της σκηνής:** Πού βρίσκονται οι στρατιώτες και ποια είναι η κατάσταση που αντιμετωπίζουν;
2. **Αίσθημα κινδύνου:** Ποια συναισθήματα κυριαρχούν στον αφηγητή καθώς εξελίσσεται η επίθεση;
3. **Αντίδραση των στρατιωτών:** Πώς αντιδρούν οι στρατιώτες μόλις ξεκινάει ο βομβαρδισμός;
4. **Ψυχολογική κατάσταση του αφηγητή:** Πώς περιγράφει ο αφηγητής τη δική του συναισθηματική και σωματική αντίδραση στον επερχόμενο κίνδυνο;
5. **Σύγκριση με τον Δοστογιέφσκι:** Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στη σκέψη του μελλοθάνατου, σύμφωνα με τον Δοστογιέφσκι, και στη σκέψη του αφηγητή κατά τη διάρκεια του βομβαρδισμού;
6. **Αφήγηση και ύφος:** Ποια τεχνική χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να αποδώσει την ένταση και τον πανικό της στιγμής;
7. **Ρεαλισμός του κειμένου:** Πώς συμβάλλουν οι λεπτομερείς περιγραφές στη ρεαλιστική απόδοση της πολεμικής εμπειρίας;
8. **Συμβολισμός:** Τι μπορεί να συμβολίζει η εικόνα του στρατιώτη που «κουβαριάζεται» και τι εκφράζει η λέξη «ΕΚΕΙΝΟΣ»;

Αναλυτικές απαντήσεις:

1. **Περιγραφή της σκηνής:** Οι στρατιώτες βρίσκονται κοντά στην κορυφή ενός λόφου, κινούμενοι προσεκτικά λόγω του κινδύνου. Μόλις το πρώτο μουλάρι εμφανίζεται, ξεκινά ένας βομβαρδισμός που τους αναγκάζει να πέσουν στο έδαφος και να προσπαθήσουν να προστατευθούν.
2. **Αίσθημα κινδύνου:** Ο αφηγητής βιώνει έναν έντονο φόβο, αλλά και μια μοιρολατρική αποδοχή του κινδύνου. Αναγνωρίζει πως ίσως να μην υπάρχει σωτηρία, αλλά συνεχίζει να ελπίζει. Η περιγραφή του συναισθήματος της «νάρκης» υποδηλώνει μια παράξενη ηρεμία μπροστά στον επερχόμενο θάνατο.
3. **Αντίδραση των στρατιωτών:** Οι στρατιώτες πέφτουν μπρούμυτα και προσπαθούν να προφυλαχθούν. Κάποιοι ακινητοποιούνται από τον φόβο και δεν τολμούν να κινηθούν, καθώς δεν γνωρίζουν πού μπορεί να είναι πιο ασφαλές.
4. **Ψυχολογική κατάσταση του αφηγητή:** Ο αφηγητής αισθάνεται μια ακατανίκητη επιθυμία να κοιμηθεί, η οποία μοιάζει με τη διαδικασία της υποθερμίας πριν από τον θάνατο. Δεν σκέφτεται τους αγαπημένους του, ούτε αισθάνεται πικρία – απλώς υπάρχει αυτός και η αόριστη μορφή του θανάτου.
5. **Σύγκριση με τον Δοστογιέφσκι:** Ο Δοστογιέφσκι αναφέρει πως ο μελλοθάνατος σκέφτεται τα αγαπημένα του πρόσωπα. Ο αφηγητής, αντίθετα, δεν σκέφτεται τίποτα άλλο εκτός από τον θάνατο που πλησιάζει. Η διαφορά μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι ένας στρατιώτης διατηρεί μια αμυδρή ελπίδα επιβίωσης, σε αντίθεση με έναν καταδικασμένο σε θάνατο.
6. **Αφήγηση και ύφος:** Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί εσωτερική εστίαση, καταγράφοντας άμεσα τις σκέψεις και τα συναισθήματα του αφηγητή. Το ύφος είναι έντονα περιγραφικό, ενώ η χρήση σύντομων, κοφτών προτάσεων συμβάλλει στη δημιουργία έντασης.
7. **Ρεαλισμός του κειμένου:** Η λεπτομερής περιγραφή των ήχων, των κινήσεων, της σωματικής αίσθησης του φόβου και της αβεβαιότητας καθιστούν την εμπειρία άκρως ρεαλιστική. Ο αναγνώστης βιώνει τον πόλεμο μέσα από τα μάτια του αφηγητή.
8. **Συμβολισμός:** Το «κουβάρι» στο οποίο μαζεύεται ο αφηγητής συμβολίζει την ενστικτώδη ανάγκη για επιβίωση και προστασία. Η λέξη «ΕΚΕΙΝΟΣ» χρησιμοποιείται για τον θάνατο, δίνοντάς του σχεδόν μια προσωποποιημένη υπόσταση, κάτι αναπόφευκτο και τρομακτικά απρόσωπο.

Άσκηση για το Είδος της Αφήγησης και τον Αφηγητή**1. Να προσδιορίσετε το είδος της αφήγησης στο παραπάνω απόσπασμα.**

- Είναι πρωτοπρόσωπη ή τριτοπρόσωπη αφήγηση;
- Ποιο είναι το αφηγηματικό είδος (ρεαλιστικό, βιωματικό, πολεμικό κ.λπ.);

2. Να αναλύσετε τα χαρακτηριστικά του αφηγητή:

- Είναι ομοδιηγητικός, εξωδιηγητικός ή ετεροδιηγητικός; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.
- Ποια είναι η οπτική γωνία του αφηγητή (εσωτερική, εξωτερική, παντογνώστης κ.λπ.);
- Πώς συμβάλλει η επιλογή του αφηγητή στη δημιουργία ατμόσφαιρας και συναισθημάτων στον αναγνώστη;

3. Σχολιασμός αφηγηματικών τεχνικών:

- Πώς επηρεάζει η χρήση του α' προσώπου την ένταση και την αμεσότητα της αφήγησης;

- Τι ρόλο παίζουν οι σύντομες προτάσεις, οι παύσεις και οι περιγραφές στις σκηνές μάχης;

Αναλυτικές Απαντήσεις

1. Είδος αφήγησης

Το απόσπασμα ανήκει στο βιωματικό, ρεαλιστικό πολεμικό αφήγημα, καθώς περιγράφει προσωπικές εμπειρίες του συγγραφέα από τον πόλεμο του 1940. Η αφήγηση είναι πρωτοπρόσωπη, καθώς ο αφηγητής χρησιμοποιεί το α' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο («Ήμουν», «Σουρθήκαμε», «Δεν ήθελα τίποτα»), μεταφέροντας τις εμπειρίες του άμεσα.

2. Χαρακτηριστικά του αφηγητή

Ο αφηγητής είναι **ομοδιηγητικός**, καθώς συμμετέχει στα γεγονότα και μιλάει για τη δική του εμπειρία. Η αφήγηση είναι εσωτερική και βιωματική, επιτρέποντας στον αναγνώστη να αντιληφθεί άμεσα την ψυχολογία του αφηγητή. Η οπτική γωνία είναι **εσωτερική**, καθώς μεταδίδεται άμεσα η υποκειμενική αίσθηση του αφηγητή για το φόβο, την αβεβαιότητα και την απελπισία της μάχης.

3. Αφηγηματικές τεχνικές

- Η χρήση του **α' προσώπου** ενισχύει την αμεσότητα, κάνοντας τον αναγνώστη να νιώθει σαν να βιώνει ο ίδιος τα γεγονότα.
- Οι σύντομες προτάσεις και οι απότομες εναλλαγές δημιουργούν μια αγχωτική, νευρική ατμόσφαιρα που αντικατοπτρίζει το χάος της μάχης.
- Οι παρομοιώσεις («όπως όταν πρόκειται να πεθάνεις από ψύξη») και οι μεταφορές («κουβαριασμένος μόνο ΕΣΥ κι απέναντί σου ΕΚΕΙΝΟΣ») προσδίδουν λυρικότητα και υπογραμμίζουν τη δραματικότητα της σκηνής.

✦ **Συμπέρασμα:** Ο Γιάννης Μπεράτης, με την επιλογή πρωτοπρόσωπης αφήγησης και εσωτερικής εστίασης, καταφέρνει να μεταφέρει την αγωνία και τον υπαρξιακό τρόπο του πολέμου, κάνοντας τον αναγνώστη να ταυτιστεί με την εμπειρία του αφηγητή.

Ανάλυση των Γλωσσικών Επιλογών του Γιάννη Μπεράτη στο απόσπασμα από *Το πλατύ ποτάμι*

Ο Γιάννης Μπεράτης, στο απόσπασμα από *Το πλατύ ποτάμι*, χρησιμοποιεί γλωσσικές επιλογές που υπηρετούν τη ρεαλιστική και βιωματική απόδοση του πολεμικού σκηνικού και της ψυχολογικής κατάστασης του αφηγητή. Οι κυριότερες γλωσσικές τεχνικές που χρησιμοποιεί περιλαμβάνουν:

1. Ρεαλισμός και Παραστατικότητα

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί **άμεση, βιωματική γλώσσα**, δίνοντας την αίσθηση ότι ο αναγνώστης βρίσκεται μέσα στη μάχη.

- **Λεξιλόγιο που αποδίδει τον πανικό και τον κίνδυνο:** Λέξεις όπως «πέσαμε», «χάμω», «σουρθήκαμε», «ξεφορτώσαμε όπως-όπως», αποδίδουν την αγωνία των στρατιωτών και την αβεβαιότητα της στιγμής.
- **Αισθητηριακή περιγραφή:** Οι ήχοι και οι εικόνες είναι ιδιαίτερα έντονες: «οι οβίδες σκάγανε», «κουδουνίζανε σφυριχτά πάνω στο κράνος», «μαυροκόκκινος αναποδογυρισμένος κώνος».
- **Δυναμικά ρήματα:** Χρησιμοποιούνται έντονα, ενεργητικά ρήματα («τινάχτηκε», «έριξε», «σουρθήκαμε», «κουβαριαστεί»), τα οποία προσδίδουν αμεσότητα και ζωντάνια στην αφήγηση.

2. Χρήση Προφορικότητας και Ρητορικών Ερωτήσεων

Ο Μπεράτης επιλέγει μια γλώσσα που θυμίζει **προφορικό λόγο**, ενισχύοντας την αίσθηση της αυθεντικής μαρτυρίας.

- **Σύντομες, αποσπασματικές προτάσεις:** Π.χ. «Κοντεύαμε, φτάναμε πια στην κορφή.» – η λιτότητα προσδίδει δραματική ένταση.
- **Ρητορικά ερωτήματα:** «Ήταν τυχαίο ή μας είχανε αντιληφθεί;», «Δεν ξέρω.» – Ο αφηγητής δεν έχει απαντήσεις, αφήνοντας τον αναγνώστη να συμμετάσχει στην αβεβαιότητα της σκηνής.

3. Χρήση του Α' Προσώπου και Υποκειμενικότητα

Το αφήγημα έχει χαρακτήρα προσωπικής εμπειρίας, με την εξομολογητική διάθεση του πρωταγωνιστή να εντείνει την αμεσότητα.

- **Πρώτο πρόσωπο:** «*Είχα κουβαριαστεί*», «*δεν ήθελα τίποτα, μα τίποτ' άλλο*» – η χρήση του α' ενικού κάνει την εμπειρία πιο οικεία.
- **Εσωτερικός μονόλογος:** Ο ήρωας βυθίζεται στις σκέψεις του, ιδίως στην τελευταία παράγραφο, όπου προσπαθεί να κατανοήσει τη δική του συναισθηματική κατάσταση.

4. Αντίθεση μεταξύ Λογικής και Ενστίκτου

Ο συγγραφέας παρουσιάζει τη μάχη του ανθρώπου ανάμεσα στη συνειδητή σκέψη και το ένστικτο επιβίωσης.

- **Η απόλυτη συγκέντρωση στον επερχόμενο θάνατο:** «*Όχι, δε σκέφτεσαι τίποτα τη στιγμή του θανάτου...*».
- **Αντίθεση ανάμεσα στη λογική και τη φυσική άρνηση του σώματος να παραδοθεί:** «*κι απέναντί σου ΕΚΕΙΝΟΣ, που κι αυτόν δεν τον σκέφτεσαι ίσως καθόλου με το μυαλό, αλλά τον νιώθεις μ' όλο το δόλιο το κορμί σου*».

5. Χρήση Συμβόλων και Μεταφορών

Ο Μπεράτης δεν μένει μόνο στη ρεαλιστική περιγραφή αλλά χρησιμοποιεί **συμβολικές εικόνες** που ενισχύουν τη δραματικότητα:

- «*μαυροκόκκινος αναποδογυρισμένος κώνος*»: μια δυνατή οπτική εικόνα της καταστροφής.
- «*είχα μαζέψει τα γόνατά μου κοντά στο πηγούνι μου*»: η στάση του σώματος παραπέμπει σε εμβρυακή θέση, συμβολίζοντας την ανάγκη προστασίας και την επιστροφή στην πρωταρχική αίσθηση ασφάλειας.

6. Διακειμενικότητα (Αναφορά στον Ντοστογιέφσκι)

Ο συγγραφέας παραθέτει μια **φιλοσοφική σύγκριση** με τον Ντοστογιέφσκι, ενισχύοντας τον στοχαστικό χαρακτήρα του κειμένου:

- Η σκέψη του καταδικασμένου σε θάνατο που αναφέρεται στον Ντοστογιέφσκι έρχεται σε αντίθεση με την εμπειρία του αφηγητή.
- Το ανοιχτό ερώτημα «*Δεν ξέρω.*» αφήνει χώρο για ατομική ερμηνεία, προβάλλοντας την υποκειμενική αβεβαιότητα της στιγμής.

Συμπέρασμα

Οι γλωσσικές επιλογές του Μπεράτη στο απόσπασμα από *Το πλατύ ποτάμι* συνθέτουν έναν **άμεσο, βιωματικό και βαθιά ανθρώπινο λόγο**. Ο συνδυασμός ρεαλιστικής αφήγησης, συνειδησιακής ροής και φιλοσοφικής αναζήτησης δημιουργεί μια καθηλωτική εικόνα της πολεμικής εμπειρίας, προσφέροντας στον αναγνώστη τόσο τον τρόπο του πολέμου όσο και τη βαθύτερη ψυχολογική και υπαρξιακή του διάσταση.